

فرهنگ نام

شهرنیرنگ پناه

نویسنده: جابر اول

تاریخ: ۱۳۸۳

تیراژ: ۱۰۰۰

قیمت: ۸۵۰۰ تومان

شابک: ۹۶۴-۰۴۵۳۲-۲-۸

کلیه حقوق محفوظ است.

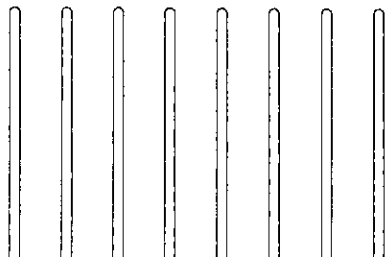
خیابان شریعتی، ابتدای پارک شریعتی، خیابان آذرشهر،

کوچه سراب، پلاک ۶

تلفن: ۲۲۸۶۸۷۴۲

asemannilgoun@gmail.com

مرکز پخش: ۶۶۴۰۴۵۳۲

فهرست

۷	مقدمه
۱۳	اسامی ایران باستان
	اسامی دختران
	اسامی پسران
۷۱	اسامی عربی-اسلامی
	اسامی دختران
	اسامی پسران
۱۰۱	اسامی سایر اقوام
	اسامی دختران
	اسامی پسران
۱۵	فراوانی نام دختران و پسران در ده سال گذشته
۱۴۹	نگاهی به تاریخچه‌ی سازمان ثبت احوال
۱۵۱	جنبه‌های حقوقی انتخاب نام و صدور شناسنامه
۱۵۹	منابع

مقدمه

انتخاب نام یکی از فرآیندهای مهم و حساس در زندگی هر فردی است. از دغدغه‌های شیرین والدین است. ما معمولاً سعی می‌کنیم بهترین نام را برای فرزندان خود انتخاب کنیم و روزها و گاه ماه‌ها را صرف این کار می‌کنیم و از هر موقعیتی برای شناسایی نام‌های مختلف و معنای آن‌ها استفاده می‌کنیم. ولی با وجود این، انتخاب نامی مناسب برای فرزندمان آسانی نیست. گاهی نامی را به سبب خوش‌آهنگ بودن و بدون در نظر گرفتن ریشه و معنی آن انتخاب می‌کنیم و گاه ممکن است از کنار نامی زیبا به سبب ناآشنایی با ریشه و تاریخچه‌اش بگذریم.

در نظر اکثریت مردم نام اهمیت زیادی دارد، زیرا از یک طرف گویای مجموعه‌ای از صفات فرد است که با او پیوندش ناگسستنی دارد و اعمال خوب و بد او را در ذهن تداعی می‌کند و از طرف دیگر، منعکس‌کنندهٔ احوال و آرزوهای انسان است. نام یادآور اعمال و رفتار انسان‌هاست و همچون پلی است که می‌تواند گذشته را به آینده پیوند دهد و از فراموشی و نسیان محفوظ بدارد. برخی نام‌ها نماد فرهنگ و هویت این سرزمین باستانی به شمار می‌روند و برخی نیز یادآور است تأثیر آن در انسان است. در این مقدمه لازم می‌دانم توضیح مختصری درباره‌ی نام و تاریخچه‌ی آن بدهم. شاید این مختصر بتواند ما را در انتخاب نامی مناسب یاری دهد.

تعریف نام

«نام» واژه‌ای آریایی (هند و اروپایی) است که به زبان اوستایی به آن nama گفته می‌شود.^۱ این واژه یکی از واژگان بنیادین در شاهنامه‌ی فردوسی است که معنایی

است.^۱ عدالت‌خواهی و شجاعت و شفقت و دادگستری امامان شیعه تداوم و استمرار سنت پهلوانی در ایران‌زمین است. مولوی می‌گوید:

زین هم‌رهان سست عناصر دلم گرفت شیر خدا و رستم دست‌نم آرزوست

مولوی در این شعر از دو نماد فرهنگ ایران یاد کرده است. شیر خدا نماد فرهنگ اسلامی و رستم نماد فرهنگ ایران باستان. زیرا نه ایرانیت در تقابل با اسلامیت است و نه اسلامیت تضادی با ایرانیت دارد.^۲ چنان که حکومت‌های آل بویه و سامانیان با وجود پابندی شدید به مذهب، ملی‌گرا بودند و در حفظ فرهنگ و زبان ایران بسیار کوشیدند. به همین سبب نام‌های اسلامی و ایرانی در کنار یکدیگر مورد پذیرش ملی‌گراها و سنت‌گراها و تعصبیون قرار گرفت. گرچه برخی از ملی‌گراها و برخی از اسلام‌گراها این دو را از یکدیگر تفکیک می‌دانند، ولی امروزه نام‌های عربی رنگ و بوی ایرانی دارند و مهریت بر آن‌ها غورده است. زیرا هویت ایرانیان براساس اسلام شیعی و همچنین تاریخ پیش از اسلام به ویژه هخامنشیان و ساسانیان و پارت‌ها تعریف‌شدنی است.^۳ نام‌هایی مانند سی و سیدی و رضا از هویت شیعی و نام‌های اسفندیار و اردشیر از هویت ملی ایرانیان سرچشمه می‌گیرند.

اما همان‌طور که گفته شد هنوز هم بسیاری از گروه‌هایی از مردم تفکیک نام‌های اسلامی و شاهنامه‌ای و اسطوره‌ای رایج است. شهبازی که بیشتر جنبه‌ی مذهبی دارند ملانند قم و مشهد و غیره بیشتر نام‌های امامان را بر فغانان خود می‌گذارند ولی در مناطقی مانند غرب و جنوب کشور که علاقه به شاهنامه‌خوانی است، بوده است نام‌های اساطیری و شاهنامه‌ای رواج بیشتری داشته است. ولی به نظر می‌رسد این دو گروه نام از یکدیگر قابل تفکیک نیستند زیرا هر دو نمادی از فرهنگ ایران‌اند. به خصوص نام‌های عربی دختران چنان با فرهنگ این سرزمین درآمیخته است که تفکیک آن‌ها را یکدیگر برای بسیاری از افراد ناممکن است. نام‌هایی مانند غسل، غزاله، لیلی و نسیم و غیره. زیرا این نام‌ها یادگار تازیان مهاجری است که در قرون اولیه‌ی ظهور اسلام به ایران کوچ کردند و متأثر از سنت این سرزمین، به تدریج سرشت عربی خود را از دست دادند و در فرهنگ ایرانی تحلیل رفتند.

۱. نصر، نام‌های ایران، مقاله‌ی «ایران پل زمین و آسمان»، جلد اول، ص ۹.

۲. دادیه، نام‌های ایران، مقاله‌ی «شیر خدا و رستم دست‌نم آرزوست»، ص ۵۴۰.

۳. ابراهامیان، تاریخ ایران مدرن، ص ۱۷.

طبیعت و تأثیر آن در نامگذاری

از دیرباز مرد، نماد شجاعت و زن نماد زیبایی و لطافت بوده است. این نگرش به خصوص در میان ایلات و عشایر که جنگاوری و دلیری رکن اساسی حیات اجتماعی آنها بود نمود بیشتری داشت. به همین سبب نام‌هایی را بر پسران خود می‌گذاشتند که در آن نشانی از صلابت و استواری و دلیری و چالاکی باشد. مانند سهند - نام کوهی در ایلام - که نماد صلابت و استواری است. شاهین که نماد دلیری و قدرت^۱ است. یا بر دختران خود نام‌هایی را می‌گذاشتند که نماد پاکي، لطافت و زیبایی بود. مانند اسمی گل‌ها، نام رودها، نام برخی از پرندگان که نماد زیبایی و یا سبکی^۲ بود. البته در دیرینه مانند اعتقادات محلی و تنوع اقلیمی را هم باید در انتخاب نام مؤثر جست. برای مثال مناطقی که به دریا نزدیک‌ترند، نام‌های گل و گیاه و سایر واژه‌هایی که به هم از بیابان متداول‌تر است. در مناطقی که کوهستانی است نام حیوانات رواج بیشتری دارد. مانند ماراز - غزال در غرب کشور.

نام‌هایی با ویژگی‌های محلی، قومی و قبیله‌ای

ایران سرزمینی است پهناور که عرصه‌های اجتماعی متنوعی با قومیت‌های مختلف و مذاهب گوناگون در آن سکونت دارند. بر این گروه‌ها براساس اعتقادات و سنن خاص خود نامی برای فرزندان خود انتخاب می‌کنند. مثلاً نامی که یک یهودی ایرانی بر فرزند خود می‌گذارد متفاوت با نامی است که یک مسیحی یا عرب ایرانی بر فرزندش می‌گذارد. به همین دلیل در این مجموعه نام‌های رایج یهودی، مسیحی و عربی هم گنجانده شده است.

همچنین نام‌هایی از قومیت ترک و کرد و ... سایر گروه‌ها را نیز در این سرزمین زندگی می‌کنند و خود را جزئی از جامعه‌ی بزرگ ایران می‌دانند. گمان می‌رود که حافظ و نگهدارنده‌ی فرهنگ بزرگ این سرزمین‌اند.

در این مجموعه سعی بر آن است که نام‌ها طوری نوشته شود تا والدین بتوانند با صرف وقت کمتری به نام‌های بیشتری دسترسی داشته باشند. به همین سبب، نام دختران و پسران در دو بخش جداگانه نوشته شده است، تا والدین بعد از آگاهی از

۱. حسینی، فرهنگ مردم، ص ۴۴.

۲. همان، ص ۴۲.

جنسیت کودکان به راحتی بتوانند به بخش مورد نظر رجوع کرده و نامی متناسب با شرایط خانوادگی و محیط زندگی و نوع نگرش خود انتخاب کنند. در کنار هر نام معنا و اصالت و قومیت آن نام نوشته شده است. فقط نام‌های اصیل ایرانی از این قاعده مستثنا هستند و در کنار آن‌ها هم معنای نام و هم ویژگی‌های فردی که این نام به او تعلق داشته، نوشته شده است تا معلوم گردد این اسامی به چه کسانی تعلق داشته است و آن‌ها چه نقشی در حفظ و نگهداری این سرزمین و فرهنگ آن داشته‌اند.

این مجموعه شامل چهار بخش است. در بخش نخست نام‌های ایران باستان - اساطیری، شاهنامه‌ای و نام‌های رایج قبل از ظهور اسلام - به تفکیک جنسیت نوشته شده است. بخش دوم و سوم دربرگیرنده‌ی سایر اقوام - نه همه‌ی آنان - مانند تازیان، ترک‌ها و کُردها و غیره است. بخش چهارم فهرستی است از نام‌هایی که در سال‌های اخیر میان مردم شهر بیت بیشتری داشته‌اند. در بخش پایانی به برخی از جنبه‌های حقوقی دریا، شن، نام انتخاب نام و غیره اشاره شده است. در این مجموعه نام‌هایی از اقوام لر و بلوچ و ترک و غیره خالی مانده است. علت آن سهل‌انگاری و غفلت و یا بی‌توجهی نبوده بلکه عدم دسترسی به معانی این نام‌ها مانعی برای نوشتن شده است. امید است خوانندگان عزیز با مطالعه‌ی این کتاب ما را برای تهیه‌ی کتابی کامل‌تر و جامع‌تر درباره‌ی نام‌های ایرانی - ملی - تاریخی - و معانی آن‌ها یاری دهند تا بتوانیم فرهنگی جامع از نام‌هایی که در این سرزمین وجود داشته و دارد تدوین کنیم و آن را برای نسل آینده به یادگار بگذاریم.